

FÚZFA BALÁZS

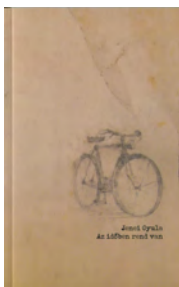
A legnehezebb kérdés

Jenei Gyula: *Az időben rend van*

Nem a szabadság, nem a kegyelem és még csak nem is a szerelem megverselése a legnehezebb feladat. Költeményt írni az anyánkhoz fűződő viszonyunkról – ez a legnehezebb kérdés. Akkor, ha ez a viszony nem felhőtlen, de legalábbis disszonáns hangokkal kísért.

Egyszer majd kérelhetetlenül el kell számolnunk úgyis: idővel, létezéssel, még Istennel és önmagunkkal is. Legvégül azonban Vele, Anyánkkal, a bennünket megteremtő hús-vér emberrel. Nemcsak a gyerekkori szivárványos emlékeinkben létezővel, hanem a betegágyon szenvedővel, a fiatalon megöregedettel, a nem-mindig-szeretettel is. Föltéve neki az utolsó kérdést: mivégre hát?

De ez így még mindig túl egyszerűnek tűnik... Mert mit tehet az esendő lélek, ha más nem marad számára, csak kérelhetetlen-esetlen őszintesége: az Anya halálának a kívánása. S talán nemcsak azért való kívánása, mert *úgy* mindenkinek jobb lenne már, nemcsak azért, mert menekülni kell a helyzetből, melyben majdani tehetetlen magunkat véljük felismerni az utolsó ágyon verítékező testben, s végképp nemcsak azért, mert szívszorongató ez az egész helyzet, hanem azért is, mert nincs más út: nincs menedék, és nem lehet az időben rend másképp (ugyanis ez az ára a rendnek), csakis akkor, ha tisztán és vi-

lágosan hagyja magát a lélek megkönnyebbülni a vakító őszinteség által.

„...mit mondhatok / anyámnak én, amikor soha / nem mondtam neki semmi / fontosat, elbeszéltem mellette, / mint elbeszélünk annyian. / soroltuk egymásnak az évek / törmelékét, de a fájdalom és / az öröm

csak ritkán volt közös. / a dolgok más-hogy érdekeltek, / mint amit ő mondott és adhatott. / nem röstelkedem most emiatt. (...)" (*Nem hívtam*)

A kötet legmarkánsabb ciklusa az anya halálát tematizáló, *Egy érzés leltározhatatlansága* című verscsokor. E darabokban Jenei a közízléssel igen erősen szembemelve nem hajlandó a képmutatás legkisebb jelét sem adni. Sőt, még azt sem játssza el a lírai én, hogy szégyenkezne azon, hogy ő maga tovább él. Mert amúgy, köznapi szokásaink szerint minden gyász része a lelkiismeret-furdalás, mely az élőkben megmarad... „nos, azt mondja a rokon: hinni kell, / mert addig van remény: s ekkor / én, bár nem tudom, lélektani / vagy vallási meglátás irányítja / szavait, el-rösteltem magam: mert / hát én nem hiszek; nem hiszem, / hogy a hit még segít. az elhasznált / szövetek és szervek objektivitása / kíméletlen felismerés hívőnek és / hitetlennek egyaránt. ezt gondoltam / akkor, most meg azt: jó lenne már, / jó lenne már, ha meghalnál, anyám." (*Várom a telefont*)

A költészet mindig is a kimondhatatlan dolgok kimondásával foglalkozott, ám az mégis meglepő, ha egy fennálló szóhasználati, értékvilágbeli (látszólagos?) konszenzust – de mondjunk nyugodtan tabut – felborít az alkotó. Ráadásul teszi mindezt szikár eleganciával és végig kitartott következetességgel. – Emlékezetes modern halálvers Parti Nagy Lajos 1997-es *Emlékműve* is, mely szintén az embertelen kórházi halált írja meg, és hasonlóképpen a halállal kapcsolatos hazugságainkra figyelmeztet bennünket. Főképpen arra, hogy mennyire igyekszünk távol tartani magunktól az elmúlásnak még a gondolatát, a haldoklónak még a látványát is; akit inkább kórházba száműzünk bensőséges otthoni tereiből, ahol a halál úgyis csak kisszerű, szűkös és időtől megfosztott lehet.

„Két rüsz, egy orr, egy ágyék műemléke. / ... a körmök fésűjébe / a kurtasóhajtáskor bennszakadt haj, / mint ha még ott is, most is nőni kéne, / hol gyűrűt vet és elsimul a Léthe, / hol fut tovább, s ő elvegyülni abban / már siklik át az úron, mint a szappan.” (Parti Nagy Lajos: *Emlékmű* – részlet)

A Parti Nagy-vers profanizáló zárata megrázó blaszfémiává kicsinyíti a halált. A hasonlat oly köznapi, hogy sérti az olvasó minden jóérzését, méltóságérzetét. Jenei Gyula őszintesége is sértő, mert kimondatlan érzésekkel szembesít bennünket. Ám a *Föl-föl dobott kő* disszonáns őszintesége ez és a *Tiszta szívvelé*. Egyik szöveget sem valóságreferenciálisan olvassuk, hanem „csupán” nyelvi képződményként. A disszonancia pedig ebben a posztmodern költészetben a nyelv belsejébe rejtődik. Jenei költészetének kedvelt és ha-

tásos, kiválóan használt eszköze például az enjambement, amely ebben a kötetben különösen hangsúlyos szerepet kap. A jól meglelt-felhasznált poétikai eszköz precízen modellálja az emberi össze- és mégse-egybetartozást. Azt a feldolgozhatatlan érzést, hogy azon a napon is fölkelünk, mosdunk, eszünk-iszunk, futkosunk, megyünk tovább, amikor (majd) anyánk meghal...: „reggel háromnegyed nyolc / van. úgy gondolom, ha anyám / éjszaka halna meg, akkor / a gondozónők nyolc körül // telefonálnának. ilyenkor / feszült vagyok, várom, hogy / megszólaljon a készülék (...)” (*Az egyik utolsó*)

De vannak a kötetnek igen fontos versei az anya-cikluson kívül is: ilyen mindjárt a nyitó és a záró opus, amelyek mindegyike olvasható Kosztolányi-parafrazisként (*Hajnali ébredés, Ritmuszavar*). De korszakosnak mondható például a *Kereső* is, mely Vajda János *Húsz év múlva* című remekére olvasható rá – csak most éppen az iwiwen keresgél a vershős, és nem „a Mont Blanc csúcsán” vacakol emlékeinek kacatjai közt.

S természetesen ilyen nagy számadásvers a címadó, *Az időben rend van* című darab is, melyben nemzedékek, emlékek, hangulatok, érzések egy mégiscsak megbízható világrend darabjaivá állnak össze. Fényképek nagyapáról, szavak, kisbetűs mondatok régről, tavalyelőtről és a mából, melyek a gyerekkor emlékein keresztül bolyonganak át a mostba és a majdanba – a tévedhetetlen időben „memóriakártyára mentve” immár mindent.

(*Fiatalkor Szövetsége, Budapest, 2011*)